

Planmatig werk maken van een betere toegankelijkheid

Aanbevelingen over het evaluatieonderzoek naar toepassing van de stedenbouwkundige verordening toegankelijkheid

Datum van publicatie: 7 oktober 2020

Contactpersoon: Johan Vermeiren | johan@noozo.be

VLAAMSE ADVIESRAAD HANDICAP

Noozo | info@noozo.be | 02 274 00 31 | www.noozo.be
Vooruitgangstraat 323 bus 7, 1030 Brussel
Ondernemingsnr. 0474368206 | RPR Brussel

Inhoud

---

1. Samenvatting	3
2. Situering van NOOZO.....	5
3. Inleiding.....	5
4. Het VRPH en toegankelijkheid	7
5. Aanbevelingen.....	10
5.1 Er is nood aan een stevig wetgevend kader rond toegankelijkheid.....	10
5.2 Betere controle en handhaving van toegankelijkheid... 	11
5.3 De scope van de toegankelijkheidsverordening moet verbreden	14
   Algemene bijsturingen in functie van het bevorderen van integrale toegankelijkheid.....	15
   Specifieke bijsturingen	17
5.4 Sensibilisering en opleiding van alle bij toegankelijkheid betrokken actoren blijft noodzakelijk	20
5.5 De rol van Inter en het verruimen van toegankelijkheidsdeskundigheid	22

1. Samenvatting

- **NOOZO is verontrust over de centrale vaststellingen in het evaluatieonderzoek van Inter** over de toepassing en naleving van de stedenbouwkundige verordening toegankelijkheid. De verordening slaagt er niet om integrale toegankelijkheid waar te maken. Basistoegankelijkheid wordt niet altijd waargemaakt.
- **NOOZO hoopt op meer media-aandacht voor toegankelijkheid** en verder **beleidsengagement om te werken aan effectieve en integrale toegankelijkheid**. Dit komt iedereen ten goede. Toegankelijkheid gaat niet alleen over fysieke toegankelijkheid, maar vraagt een integrale benadering.
- In lijn met de verwachtingen van het VN-Verdrag heeft Vlaanderen nood aan de **opmaak van een actieplan toegankelijkheid**. Inspanningen worden verwacht van alle bestuursniveaus en alle maatschappelijke domeinen. Belangrijk in het uitwerken van een actieplan is een nulmeting uitvoeren en prioriteiten en einddoelen formuleren.
- Het Vlaamse Gelijkekansenbeleidsplan 2020-2024 biedt aangrijppunten om een actieplan toegankelijkheid uit te werken.
- **Het recht op toegankelijkheid moet beter afdwingbaar worden**. Er is nood aan aanvullend juridisch instrumentarium naast het recht op redelijke aanpassingen. Voor NOOZO is er behoefte aan verder onderzoek naar hoe toegankelijkheid beter kan worden afgedwongen.
- Er is nood aan meer **controle op en betere handhaving van toegankelijkheidsnormen** voor publiek toegankelijke gebouwen.

- Betere controle en handhaving vraagt misschien **een andere inbedding van toegankelijkheidsnormen**. NOOZO vraagt onderzoek naar hoe handhaving eventueel buiten het kader van ruimtelijke ordening kan gebeuren.
- Alle betrokken actoren moeten beter en blijvend over toegankelijkheid **geïnformeerd** worden en waar nodig voor hun verantwoordelijkheid worden geplaatst.
- **Het is noodzakelijk om een toegankelijkheidskeuring uit te voeren bij in gebruik name van gebouwen.** Tekortkomingen inzake toegankelijkheid moeten worden weggewerkt. Waar dit niet gebeurt, moet via boetes gesanctioneerd kunnen worden.
- **De scope van toegankelijkheidsnormering moet verbreden.** Vanuit de zorg voor integrale toegankelijkheid moeten niet-planafleesbare elementen worden getoetst. Ook bestaande gebouwen waarbij geen werken worden gepland moeten op termijn voldoen aan toegankelijkheidsnormen. Toegankelijkheidsnormen rond nieuw te bouwen of te verbouwen private gebouwen moeten worden vastgelegd.
- **Verstrenging van de huidige toegankelijkheidsverordening is op meerdere punten wenselijk.** NOOZO steunt voorstellen voor een beter toegankelijker werkplek, horeca, studentenhuysvesting en erfgoed.
- **De slagkracht van Inter naar lokale besturen moet versterkt worden.** Inter moet zich via structurele subsidiëring kunnen richten naar alle Vlaamse steden en gemeenten en inzetten op kennisdeling/-ontsluiting met betrekking tot integrale toegankelijkheid. Belangrijk voor de Vlaamse adviesraad handicap is deskundigheid rond toegankelijkheid een brede basis te geven.

2. Situering van NOOZO

NOOZO, de Vlaamse adviesraad handicap, verleent advies aan de Vlaamse Regering over onderwerpen die belangrijk zijn in het leven van personen met een handicap.

Personen met een handicap willen mee spreken over beleidsmaatregelen die hun leven beïnvloeden. Via NOOZO kunnen personen met een handicap actief deelnemen aan beleidsvoorbereiding en -uitvoering door hun (ervarings)deskundigheid in te brengen.

NOOZO is nieuw. De adviesraad is als project opgestart in oktober 2018 en loopt tot december 2020. Het pilootproject moet leren hoe de adviesraad op langere termijn kan werken. Bijna 30 handicapverenigingen werken mee aan NOOZO.

Meer weten over NOOZO: www.noozo.be.

3. Inleiding

Integrale toegankelijkheid waarmaken is een belangrijke en noodzakelijke voorwaarde om inclusie van personen met een handicap te realiseren en hen in staat te stellen om te werken, onderwijs te volgen, cultuur te beleven, media te genieten, de weg te vinden in de informatiemaatschappij, ...

Op dit moment werkt NOOZO met een werkgroep aan een advies waarin toegankelijkheid transversaal benaderd wordt. Dit advies wordt voor het einde van het jaar afgerond en zal ideeën rond beleidsinstrumenten aanreiken die toegankelijkheid structureel bevorderen.

Dit deeladvies van NOOZO gaat in op één specifiek beleidsinstrument: het Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening betreffende toegankelijkheid van 5 juni 2009. Aanleiding is de

publicatie van het [eindrapport](#) rond de verordening, die vorig jaar 10 jaar in voege was.

De adviesgroep van NOOZO heeft de resultaten ervan een eerste keer beoordeeld in zijn vergadersessie van 26 augustus.

De NOOZO-adviesgroep is verontrust over de centrale vaststellingen van de studie.

Ontwerpers blijken de verordening onvoldoende toe te passen en de vergunningverlenende overheden controleren onvoldoende de naleving ervan. Slechts 9 van de 147 onderzochte bouwaanvragen waren op plan conform aan de toegankelijkheidsverordening. Van die 147 dossiers waren er wel 56 gunstig beoordeeld. 47 dossiers werden ten onrechte als gunstig beoordeeld. Ook bij de uitvoering is een foutieve toepassing van de verordening te zien: van de 9 gebouwen die op plan voldeden aan de verordening bleken na realisatie van de werken 8 niet te voldoen. 1 kon niet worden gecontroleerd. Er blijkt tenslotte ook te weinig handhaving en controle te zijn. De gebouwen staan er gewoon en worden gebruikt.

De verordening slaagt er niet in om de integrale toegankelijkheid van nieuw gebouwde of verbouwde publiek toegankelijke gebouwen te garanderen. Zelfs basistoegankelijkheid wordt niet steeds gerealiseerd.

De adviesgroep betreurt dat veel maatschappelijke reactie uitbleef op de bevindingen van de evaluatiestudie. Toegankelijkheid verdient veel meer (media-)aandacht en ruchtbaarheid als belangrijke maatschappelijke en beleidsuitdaging. Het evaluatieonderzoek is wel uitgebreid besproken binnen in een [commissievergadering](#) in het Vlaams Parlement op 24 juni 2020. NOOZO kan de politieke inzet en de aandacht voor het thema toegankelijkheid waarderen.

NOOZO wenst in onderstaand advies aanbevelingen te formuleren. De verordening wordt op verschillend punten best bijgestuurd en gehandhaafd. Het gaat over een advies op hoofdlijnen. We

brengen een globale beschrijving van de voorstellen die binnen NOOZO geuit zijn.

De Vlaamse adviesraad handicap wordt graag betrokken bij toekomstige bijsturingen aan de verordening en verdere beleidsontwikkelingen inzake toegankelijkheid in Vlaanderen.

Bij het formuleren van adviezen neemt NOOZO de bepalingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (hierna VRPH) als uitgangspunt. Hieronder brengen we daarom de belangrijkste punten van het VRPH en van de [algemene aanbeveling nummer 2](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen hierna VN-comité) met een handicap rond toegankelijkheid uit 2014 in herinnering. In deze aanbevelingen worden hoekstenen aangereikt voor een toegankelijkheidsbeleid op statelijk niveau.

4. Het VRPH en toegankelijkheid

Toegankelijkheid is één van de grondbeginselen van het VRPH. Toegankelijkheid komt doorheen het verdrag in al zijn facetten aan bod. Verdragsstaten dienen volgens artikel 9 alle passende maatregelen te nemen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang tot de fysieke omgeving, tot vervoer, ICT en aan het publieke openstaande of verleende dienstverlening te garanderen. Toegankelijkheid moet gerealiseerd worden in stedelijke en landelijke gebieden.

Staten moeten onder andere volgende maatregelen nemen (artikel 9 2. VRPH).

- Richtlijnen en minimumnormen ontwikkelen, afkondigen en controleren die de toegankelijkheid van dienstverlening aan het publiek bevorderen;
- Waarborgen dat private instellingen zich rekenschap geven van alle aspecten van de toegankelijkheid voor personen met een handicap;

- Alle betrokkenen trainen rond vraagstukken die met toegankelijkheid te maken hebben;
- Universeel ontwerp en universele productontwikkeling bevorderen.

Het VN-comité werkte in 2014 een algemene aanbeveling uit rond toegankelijkheid. Een aantal punten zijn voor dit advies belangrijk:

- Toegankelijkheid moet zeker bevorderd worden in scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken (overweging 17).
- Iedereen die betrokken is bij het bevorderen van toegankelijkheid moet een opleiding ontvangen (overweging 19).
- Integrale toegankelijkheid realiseren kan niet van vandaag op morgen. Het bevorderen van toegankelijkheid dient planmatig te gebeuren op grond van een duidelijk plan waarin de verantwoordelijkheden van alle overheden worden vastgelegd en in passende handhaving wordt voorzien (overweging 20).
- Er moeten dwingende sancties komen op het niet handhaven van toegankelijkheidsnormen, met inbegrip van boetes (overweging 28).

Bij de bespreking van het eerste statelijk [rapport](#) van België had het VN-comité een aantal opmerkingen rond het algemeen toegankelijkheidsbeleid in België.

- Het VN-comité is bezorgd over de tekortkomingen rond toegankelijkheid in het algemeen.
- Het VN-comité laakt dat een nationaal plan om toegankelijkheid ontbreekt.
- Het VN-comité stelt vast dat gebrekkige toegankelijkheid onvoldoende als een probleem wordt ervaren.
- Er moeten voor het VN-comité meer inspanningen gebeuren om de handhaving van toegankelijkheidsnormen te verbeteren en waar te maken.

NOOZO wil in lijn met de verwachtingen van het VN-comité inzake de rechten van personen met een handicap wijzen op de meerwaarde van een transversaal actieplan om toegankelijkheid te bevorderen.

Noorwegen heeft in reeds in 2009 het engagement genomen om via een [actieplan](#) werk te maken van een universeel ontworpen Noorwegen tegen 2025. Een actieplan vraagt inspanningen van alle beleidsniveaus en op alle maatschappelijke domeinen.

In een actieplan rond toegankelijkheid zijn volgende elementen van cruciaal belang:

- Een nulmeting: het is absoluut noodzakelijk om een beschrijving te maken van de huidige situatie van toegankelijkheid. Alleen zo kan vooruitgang in toegankelijkheid zichtbaar en toetsbaar worden.
- Prioriteiten vaststellen.
- Einddoelen opstellen, met duidelijke voortgangs- en succesindicatoren en afspraken rond timing en budgetten.
- Periodieke transversale evaluatie, uiteraard in samenspraak met ervaringsdeskundigen en hun representatieve organisaties.

Voor NOOZO vormt het nieuwe horizontale Integratie- en Gelijkekansenbeleidsplan 2020-2024 een goed aangrijppunt om zo'n actieplan concreet uit te werken. In het doelstellingenkader van het Gelijkekansenbeleidsplan wordt toegankelijkheid van publieke gebouwen en de dienstverlening van de Vlaamse en lokale overheden als één van de 10 doelstellingen genoemd. Integrale toegankelijkheid wordt als een absolute kwaliteitsvoorwaarde voor beleid binnen alle Vlaamse beleidsdomeinen benoemd.

NOOZO verwacht dan ook dat de toegankelijkheidsdoelstelling tot een stevig plan wordt uitgewerkt. De Vlaamse overheid heeft een voorbeeldfunctie inzake toegankelijkheid. Lokale overheden moeten gestimuleerd worden om een integraal

toegankelijkheidsbeleid te voeren. Er is nood aan informatieverstrekking van alle stakeholders en aan doeltreffende regelgeving rond toegankelijkheid.

BELEIDSAANBEVELINGEN:

NOOZO beveelt aan om een actieplan toegankelijkheid uit te werken. Een nulmeting moet hierin voorzien worden. Het is nodig om in dit plan prioriteiten te stellen en duidelijke einddoelen te formuleren. Het actieplan moet geëvalueerd worden met ervaringsdeskundigen en hun representatieve organisaties.

5. Aanbevelingen

5.1 Er is nood aan een stevig wetgevend kader rond toegankelijkheid

De adviesgroep van NOOZO ziet in de evaluatie van de toegankelijkheidsverordening argumenten voor een sterker wetgevend kader rond toegankelijkheid. Het recht op toegankelijkheid moet beter afdwingbaar worden.

In België is er – in tegenstelling tot bijvoorbeeld Frankrijk – in de anti-discriminatiewetgeving geen algemene verplichting tot toegankelijkheid en universeel ontwerp opgenomen.

Er is wel het recht op redelijke aanpassingen. Een redelijke aanpassing is een concrete maatregel die in een welbepaald geval drempels tot gelijkwaardige participatie wegneemt voor een persoon met een handicap. Een redelijke aanpassing is redelijk zolang de kosten of de organisatorische impact ervan beperkt blijven. Redelijke aanpassingen weigeren is een vorm van discriminatie.

Het concept van redelijke aanpassingen is een belangrijke eerste stap, maar legt de verantwoordelijkheid bij de persoon met een handicap. Hij moet redelijke aanpassingen, al dan via rechterlijke weg, afdwingen. Het niet voldoen aan de toegankelijkheidsregels kan door de rechter als verzwarend element worden gezien.

Redelijke aanpassing afdwingen vraagt inspanningen van het individu. Dit ondergraaft (ten dele) het nut van dit beleidsinstrument.

Er is meer nodig om toegankelijkheid op het terrein te realiseren, los van het initiatief of persoonlijke inspanningen van personen met een handicap zelf.

Voor NOOZO is er nood aan verder onderzoek naar de meest aangewezen manier om toegankelijkheid af te dwingen. Er is behoefte aan een wettelijk kader dat op Vlaams niveau een verplichting om toegankelijkheid (van voor het publiek toegankelijke gebouwen) en universeel ontwerp bindend en afdwingbaar te maken binnen een redelijke termijn. Er is nood aan een juridisch instrumentarium naast en aanvullend op redelijke aanpassingen.

Een wettelijk kader kan mogelijks gevonden worden in:

- Een verruiming van het Kaderdecreet Gelijke Kansen van 10 juli 2008: het niet naleven van toegankelijkheidsnormen invoegen als een vorm van discriminatie.
- Een effectief controlemechanisme invoegen in de stedenbouwkundige verordening.
- Aanbevelingen in diverse sectoren omzetten naar bindende normen.

BELEIDSAANBEVELINGEN:

Het recht op toegankelijkheid moet voor NOOZO beter afdwingbaar worden. Er is nood aan aanvullend juridisch instrumentarium als aanvullingen op redelijke aanpassingen. NOOZO beveelt onderzoek aan.

5.2 Betere controle en handhaving van toegankelijkheid

De evaluatie van de stedenbouwkundige verordening maakt duidelijk dat de handhaving van en controle op toegankelijkheid

van voor het publiek toegankelijke gebouwen mank loopt. Er zijn meerdere elementen die hierop wijzen.

Er loopt veel mis rond het toetsen van toegankelijkheid alvorens omgevingsvergunningen af te leveren. Zo geven de resultaten van het evaluatieonderzoek aan dat:

- slechts 62% van de ambtenaren geeft aan dat alle dossiers van publiek toegankelijke gebouwen gecontroleerd worden. 4% van de ambtenaren geven aan geen aandacht te hebben voor de toegankelijkheidsverordening.
- slechts 27% van de omgevingsambtenaren effectief controleert of de toegankelijkheidsnormen zijn toegepast op de plannen.
- slechts 36% van de plannen juist wordt beoordeeld.

Handhaving van toegankelijkheid blijkt geen gewestelijke handhavingsprioriteit te zijn. Gebrekkige toegankelijkheid – door de omgevingsvergunning niet te respecteren – heeft geen gevolgen. Lokale handhavingsambtenaren geven aan te weinig kennis te hebben om effectieve toegankelijkheid te toetsen.

NOOZO ziet een aantal noodzakelijke bijsturingen om tot een betere controle op en handhaving van toegankelijkheid te komen:

- Alle actoren moeten beter geïnformeerd worden. Zo kunnen ze vervolgens voor hun verantwoordelijkheid geplaatst worden.
- Er dienen aan de hand van steekproeven **kwaliteitscontroles** te gebeuren **op de aflevering van omgevingsvergunningen voor stedenbouwkundige handelingen**. Op basis hiervan kunnen ambtenaren feedback krijgen en kan het vergunningenbeleid waar nodig geoptimaliseerd worden. We zien twee elementen om sterk in te zetten op controle in de planningsfase. Hier loopt het nu al vaak mis. Hoe vroeger problemen worden opgemerkt en weggewerkt, des te groter de kansen om tegen lage kostprijs toegankelijkheid alsnog te realiseren.

- Er is nood aan een verplichte **toegankelijkheidskeuring** bij de oplevering van voor het publiek toegankelijke gebouwen en andere aan toegankelijkheidsnormen onderworpen infrastructuur, als voorwaarde voor ingebruikname van het gebouw. Keuringen vormen de aanzet om fouten rond toegankelijkheid te verhelpen. Manifeste en blijvende overtreding van toegankelijkheidsnormen dient uit te monden in sanctionering (bijvoorbeeld door boetes op te leggen). Het VN-comité ziet boetes in zijn algemene aanbeveling rond toegankelijkheid als effectief middel voor betere toepassing van toegankelijkheidsnormen genoemd (algemene aanbeveling toegankelijkheid, overweging 28). De focus moet liggen op alsnog bijsturen van de tekortkomingen rond toegankelijkheid. De opbrengsten van boetesystemen worden bij voorkeur opnieuw geïnvesteerd in toegankelijkheid (om vormingen rond toegankelijkheid of adviesverlening rond toegankelijkheid te vergoeden, ...).
- In de evaluatiestudie naar toegankelijkheid worden rond toekomstige bijsturing van handhaving en controle **twee opties** voorzien. De eerste optie is het behoud van de stedenbouwkundige verordening toegankelijkheid binnen de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. De tweede optie is een oplossing waarvoor nog geen wetgevend kader voor bestaat: namelijk handhaving van toegankelijkheid door een externe instantie of gecertificeerde deskundigen. Deze optie laat toe om ook niet-planafleesbare elementen te beoordelen en meer in te zetten op het beoordelen van de brede bruikbaarheid van infrastructuur. **NOOZO steunt de vraag naar een onderzoek hoe handhaving door een externe organisatie kan gebeuren.** Beoordelingen dienen te gebeuren door gecertificeerde deskundigen, in analogie met veiligheidscoördinatoren bij bouwwerken. Het belangrijkste is dat een toegankelijkheidsbeoordeling kan gebeuren door ervaren professionals die de wetgeving inzake toegankelijkheid kunnen toepassen. De deskundigen moeten ook de kwaliteit van uitvoering kunnen beoordelen.

- NOOZO vraagt een betere controle op en handhaving van toegankelijkheid. De output van toegankelijkheidsscreenings dient betere cijfergegevens op te leveren die de mate van toegankelijkheid en evoluties daarrond kunnen weergeven. Cijfergegevens zijn niet alleen nuttig om de effectiviteit van toegankelijkheidsregelgeving op zich na te gaan. Het VRPH en het VN-comité verwachten ook expliciet monitoring van toegankelijkheid bij de periodieke evaluatie van België.

BELEIDSAANBEVELINGEN:

Er is nood aan een betere handhaving van toegankelijkheid. Meerdere initiatieven kunnen voor NOOZO hiertoe bijdragen: kwaliteitscontroles bij de aflevering van omgevingsvergunningen, toegankelijkheidskeuringen bij ingebruikname van publiek toegankelijke gebouwen en voorzien in remediëring en sanctionering bij gebrekkige toegankelijkheid (onder meer via boetes). Noozo steunt onderzoek naar hoe toegankelijkheidshandhaving op een andere wijze kan gebeuren. Betere handhaving van toegankelijkheid moet leiden tot betere monitoring van toegankelijkheid. Dit vraagt het VN-verdrag.

5.3 De scope van de toegankelijkheidsverordening moet verbreden

De adviesgroep van NOOZO wijst op de beperkte scope van de toegankelijkheidsverordening.

De verordening gaat in essentie over het aftoetsen van de toegankelijkheid van publiek toegankelijke gebouwen bij structurele en vergunningsplichtige handelingen aan deze infrastructuur (bouw, herbouw, verbouwen of uitbreiden).

Onder voor het publiek toegankelijk gebouwen vallen alle ruimten waar er bezoekers komen (niet uitsluitend werknemers) of waar er delen zijn die gemeenschappelijk worden gebruikt. Ook horeca- en handelszaken, toeristische verblijfsaccommodaties, gemeenschappelijke delen van meergezinswoningen, gezondheids-

en welzijnsvoorzieningen, internaten, strafinrichtingen, ... vallen onder deze verordening.

NOOZO deelt de bevinding uit het evaluatieonderzoek dat de toegankelijkheidsverordening te beperkt is om integrale toegankelijkheid te realiseren.

Dit valt te verklaren. De toegankelijkheidsverordening is ontwikkeld binnen de structuren van ruimtelijke ordening. Dit betekent dat destijds enerzijds enkel normen werden vastgelegd voor gebouwen waar vergunningsplichtige handelingen aan gebeuren en anderzijds alleen elementen in het gebouw beoordeeld worden die op plan afleesbaar zijn. De regelgever koos er voor enkel regels op te leggen om enkel toegankelijkheidsverplichtingen op te leggen in publiek toegankelijke delen te vatten.

Dit zorgt voor gemiste kansen die NOOZO graag bijgestuurd ziet.

NOOZO behandelt hieronder verschillende elementen als wenselijke bijsturingen aan de toegankelijkheidsverordening zelf. Het kan nodig zijn een aantal van deze elementen in een aanvullende of ruimere wetgeving een plaats te geven.

In dit stadium beveelt NOOZO aan wat moet geregeld worden. In een later stadium kunnen we dieper ingaan op de manier waarop de aanbevelingen concreet bereikt kunnen worden.

Algemene bijsturingen om integrale toegankelijkheid te bevorderen

- Er moet in toekomstige toegankelijkheidswetgeving ook **andere elementen dan op plan afleesbare elementen** worden bepaald en getoetst. Toegankelijkheid gaat verder dan normen voor fysieke toegankelijkheid. Bruikbaarheid van gebouwen toetsen is breder kijken. Voor deze brede kijk kan de internationale [ISO-norm 21542:2011](#) inspirerend zijn. De normen set bevat niet alleen normen rond fysieke toegankelijkheid, maar ook rond de gebruikstoegankelijkheid

van gebouwen. Er komen elementen aan bod rond signalisatie, oriëntatie, akoestiek, verlichting, contrasten, ... Het CEN en CENELEC, twee Europese standaardisatie-organisaties, werken momenteel ook aan gelijkaardige [Europese normen](#) rond functionele toegankelijkheid. Het zou goed zijn dat Vlaanderen met deze beleidsinstrumenten en -ontwikkelingen aan de slag gaat. Dit is ten andere ook nodig om passend uitvoering te geven aan het VRPH. Het VN-comité uitte in de bespreking van het eerste statelijke rapport van België de verwachting om de toegankelijkheidsnoden van alle personen met een handicap mee te nemen, ook deze met sensoriele en cognitieve handicaps.

- Ook aan bestaande **publiek toegankelijke gebouwen** waaraan geen vergunningsplichtige werken worden voorzien, moeten **toegankelijkheidsverplichtingen** worden opgelegd. Hier wijst NOOZO wel op het principe dat toegankelijkheid progressief gerealiseerd dient te worden. Er moet bij bestaande gebouwen voldoende tijd voorzien worden om zich in regel te stellen. Regelgevende initiatieven om bestaande gebouwen toegankelijk te maken bestaan in onder andere Luxemburg en Frankrijk en kunnen inspirerend zijn.
- **Er gebeurt in Vlaanderen te weinig om de basistoegankelijkheid van private (nieuw te ontwikkelen) woongelegenheden te garanderen.** De verordening heeft volgens het evaluatieonderzoek een positief effect op grote woongebouwen. Het is echter een fundamenteel gemis dat toegankelijkheid stopt bij de voordeur. Er is nood aan een minimum aantal woongelegenheden die voldoen aan de toegankelijkheid, vooral wat betreft het sanitair en deurbreedtes. Er zijn verder sensibiliserende (maar misschien ook wetgevend initiatieven nodig) om ook private bouwheren aan te zetten om minstens de principes van aanpasbaar bouwen in nieuw

te bouwen private woongelegenheden toe te passen. Het gebrek aan toegankelijke woongelegenheden is een belangrijke belemmering voor de uitbouw van een zelfstandig leven. Een fundamentele inspanning om het woningbestand in Vlaanderen structureel toegankelijker te maken is zonder meer noodzakelijk om de ouder wordende bevolking langer thuis te laten wonen. NOOZO vraagt de **mogelijkheden te onderzoeken** om de **Vlaamse wooncode** en de erin opgenomen woonkwaliteitscriteria als instrument voor het bevorderen van toegankelijkheid in te zetten. Zeker nieuwbouw en grondige renovaties bieden kans tot het integreren van toegankelijkheidsnormen zonder substantiële meerkost.

Specifieke bijsturingen

- De verordening moet in de toekomst ook bepalingen bevatten rond de toegankelijkheid van niet voor het publiek toegankelijke **personeelsruimten**. Het VN-comité wijst in de aanbevelingen rond toegankelijkheid expliciet op het belang van deze maatregel om werkgelegenheid van personen met een handicap te bevorderen.
- Bij **medische voorzieningen** met een publieke oppervlakte kleiner dan 150 vierkante meter zouden alle publieke delen moeten voldoen aan toegankelijkheidsnormen.
- NOOZO steunt de aanbeveling om in kleine cafés en restaurants en openbare toiletten de toegankelijkheidsverordening toe te passen op het **sanitair**. In de gesprekken rond toegankelijkheid bij NOOZO komt het gebrek aan toegankelijk sanitair geregeld als pijnpunt terug. Dit vraagt een bijsturing van het artikel 3 §3 van de toegankelijkheidsverordening.
- Rond sanitair ondersteunt NOOZO expliciet om de mogelijkheid te schrappen tot afwijking van de ruwbouwmaten van een **aangepast toilet** (artikel 30 en

31). Het evaluatieonderzoek van Inter geeft aan dat er bij sanitaire voorzieningen nog talrijke fouten worden gemaakt en een vestrenging van de verordening daarom aangewezen is.

- De verordening is niet van toepassing op het geheel van publieke gebouwen waarbij de totale voor het publiek toegankelijke oppervlakte kleiner of gelijk is aan **400 vierkante meter** maar slechts op de gelijkvloerse verdieping (artikel 3 §2). Uit het evaluatieonderzoek komt naar voor dat 50% van de respondenten een verstrenging van de verordening op dit punt wenselijk vindt. De verordening moet ook steeds toegepast worden op de verdiepingen. NOOZO ziet geen reden om een strengere toepassing van de verordening op dit punt niet te steunen. Personen met een handicap hebben het recht om alle delen van een gebouw op gelijke voet met anderen te gebruiken.
- NOOZO vindt dat de normen voor **toeristische verblijfsaccommodaties** niet streng genoeg zijn (artikel 4). Er dient altijd minstens één toegankelijke kamer voorzien te worden. Bij sterke voorkeur is er zelf van elk type kamer een aangepaste kamer. Bij een aangepaste kamer moeten niet alleen normen worden geformuleerd rond de badkamer, maar ook rond de kamer zelf.
- NOOZO steunt het voornemen om de bepaling die toegankelijkheidsnormen oplegt aan alle **toegangsdeuren** in toeristische verblijfsaccommodatie bij te sturen (artikel 4 §1). Een verplichting opleggen om een toegankelijke deur te voorzien bij een niet-toegankelijke kamer lijkt streng en overbodig.
- Voor **woonzorgcentra** (artikel 5) vindt NOOZO dat alle gemeenschappelijke delen toegankelijk moeten zijn, ongeacht de grootte van het woonzorgcentrum. En dus niet enkel vanaf 20 kamers met toegangsdeuren over meer dan

twee niveaus. Bevindingen uit het evaluatieonderzoek onderbouwen expliciet een verstrenging.

- **NOOZO is voor een strengere toepassing van de verordening met betrekking tot studentenhuisvesting** (artikel 5). De toegankelijkheid van alle gemeenschappelijke delen en een minimaal aantal toegankelijke kamers verplichten is noodzakelijk. Het aanbod aan toegankelijke studentenkamers vergroten is noodzakelijk als ondersteuning voor studenten met een handicap.
- NOOZO is niet onvoorwaardelijk voor een versoepeling van de **parkeernorm** in de verordening (artikel 27). De parkeernorm kan misschien te ruim zijn voor bepaalde gebouwen maar veralgemening is niet aan de orde. Beleving uit de praktijk wijst echter uit dat bij andere gebouwen juist te weinig aangepaste parkeerplaatsen zijn. Als voorbeelden wordt gewezen naar stationsgebouwen en ziekenhuizen. Dit maakt NOOZO geen voorstander van het verlagen van het minimum aantal parkeerplaatsen voor personen met een handicap. De wenselijkheid van een eventuele bijsturing moet verder onderzocht en geobjectiveerd worden.
- Toegankelijkheid verzoenen met het vrijwaren van **erfgoed** wordt nog te vaak als onmogelijk gezien. Ook bij erfgoed is toegankelijkheid echter belangrijk. Erfgoed is vaak publiek toegankelijk of heeft publieke functies. De toegankelijkheidsverordening formuleert aan de ene kant een uitzonderingsgrond voor erfgoed (artikel 2 §2 3) en aan de andere kant de adviserende rol van erfgoedambtenaren om de erfgoedwaarden met toegankelijkheid af te wegen (artikel 35). Deze adviserende rol passend invulling geven blijkt moeilijk voor erfgoedambtenaren. Ze vinden zich volgens het evaluatieonderzoek onvoldoende onderlegd te zijn op het vlak van toegankelijkheid. NOOZO vraagt een bijsturing van de verordening met betrekking tot erfgoed. Samenwerking en overleg tussen erfgoed specialisten en toegankelijkheidsexperten moet daarbij maximaal

gestimuleerd worden. NOOZO vraagt een verplicht advies bij erfgoeddossiers te voorzien.

NOOZO wijst op de beperkte scope van de stedenbouwkundige verordening. Toekomstige wetgeving zou ook elementen moeten bepalen en toetsen dan plan afleesbare elementen. Bijsturingen aan de toegankelijkheidswetgeving zouden ook bepalingen moeten bevatten om bestaande gebouwen toegankelijk te maken en de toegankelijkheid van nieuwe woonegelegenheden te verbeteren.

NOOZO ziet meerdere kansen om personeelsruimten, medische voorzieningen, kleine horecazaken, toeristische accommodatie, studentenhuysvesting, woonzorgcentra en erfgoed beter toegankelijk te maken.

5.4 Sensibilisering en opleiding van alle bij toegankelijkheid betrokken actoren blijft noodzakelijk

Uit het evaluatieonderzoek naar toepassing van de stedenbouwkundige verordening komt de blijvend nood aan kennis en bewustwording over toegankelijkheid naar boven. Niet alleen bij ontwerpers en stedenbouwkundige ambtenaren maar ook bij projectontwikkelaars, bouwheren en/of uitbaters.

NOOZO onderschrijft het belang van sensibilisering en kennisdeling van toegankelijkheid.

Er is blijvend nood aan **opleiding en bewustmaking** van iedereen die bij toegankelijkheid betrokken, op maat van alle belanghebbenden. Voor actoren met een formele rol zoals architecten en ambtenaren moet gedegen kennis met betrekking tot toegankelijkheid als essentiële **beroepskwalificatie** worden gezien.

Het is belangrijk om bij opleidingen, vormingen en sensibilisering ervaringsdeskundigen te betrekken.

Het is nodig om op de meerwaarde van toegankelijkheid te wijzen en de levende ideeën van toegankelijkheid "als last" positief om te

buigen. Toegankelijkheid is er niet voor een minderheid. Een grote groep mensen heeft baat bij toegankelijkheid. Toegankelijkheid is een bijkomende kwaliteit van infrastructuur. Het vooroordeel dat integrale toegankelijkheid veel kost moet de wereld uit.

Dr. Elke Ielegems en prof. dr. Jan Vanrie van de UHasselt bekeken in een recente [studie](#) in opdracht van Gelijke Kansen de rechtstreekse kosten én baten bij het integraal toegankelijk maken van gebouwen voor het grote publiek. Ze brachten ook in kaart welke kosten er zijn als men een gebouw basistoegankelijk maakt volgens de richtlijnen van de Vlaamse stedenbouwkundige verordening toegankelijkheid. De conclusies waren duidelijk:

Als je **van bij het ontwerp** integrale toegankelijkheid toepast, ligt de **toegankelijkheidskost gevoelig lager**. Een bestaand gebouw achteraf aanpassen is aanzienlijk duurder.

- **Om een nieuwbouw** integraal toegankelijk te maken was de **gemiddelde meerkost** in verhouding tot het totale bouwbudget 0,7% voor schoolgebouwen tot 9,16% voor gemeentehuizen.
- Om te **verbouwen** tot integraal toegankelijke gebouwen was de gemiddelde meerkost veel hoger, tot 26,32% voor handelszaken.

BELEIDSAANBEVELINGEN:

Er is blijvend nood aan opleiding en bewustmaking van iedereen die bij toegankelijkheid betrokken is, op maat van alle belanghebbenden. Voor actoren met een formele rol zoals architecten en ambtenaren moet gedegen kennis met betrekking tot toegankelijkheid als essentiële beroepskwalificatie worden gezien. Het is belangrijk om bij opleidingen, vormingen en sensibilisering ervaringsdeskundigen te betrekken. tenslotte moet de meerwaarde van toegankelijkheid steeds worden benadrukt.

5.5 De rol van Inter en het verruimen van toegankelijkheidsdeskundigheid

In de bespreking bij NOOZO werd de centrale rol van Inter, het agentschap Toegankelijk Vlaanderen, inzake sensibilisering en vorming rond toegankelijkheid besproken.

Zowel het evaluatieonderzoek als de conceptnota "Conceptnota voor nieuwe regelgeving over een integraal toegankelijk en universeel ontworpen Vlaanderen" zien de rol van Inter als fundamenteel. De vraag is of zo'n nadrukkelijke rol wel geheel terecht is.

Inter is zonder meer belangrijk als katalysator rond toegankelijkheid naar lokale besturen. Voor NOOZO is het nodig om de **slagkracht** en het **mandaat van Inter** verder te versterken en te verduidelijken. Het agentschap heeft de belangrijke opdracht om steden en gemeenten te ondersteunen in het ontwikkelen van toegankelijkheidsbeleid. Inter moet haar werking kunnen richten naar alle Vlaamse steden en gemeenten en inzetten op kennisdeling/-ontsluiting rond integrale toegankelijkheid. Inter verdient een structurele subsidiëring die voor een belangrijk deel onafhankelijk wordt gemaakt van inkomsten uit convenanten met het toegankelijkheidsagentschap te sluiten of opbrengsten van concrete adviesverlening.

Belangrijk voor de Vlaamse adviesraad handicap is als aanvulling op Inter deskundigheid rond toegankelijkheid een **breder basis** te geven. NOOZO ziet daartoe in de toekomst graag een groter groep aan toegankelijkheidsdeskundigen ontstaan. Een bredere groep aan toegankelijkheidsexperten is noodzakelijk om een verruimde handhaving van een bredere toegankelijkheidsregeling waar te maken.

Voor het bevorderen van toegankelijkheid is het tenslotte belangrijk om de rol van gemeentelijke adviesraden handicap – waarbinnen personen met een handicap in gesprek gaan met (lokale) beleidsmakers en ambtenaren – te versterken en op te waarderen. Artikel 4 3. van het VRPH gaat in op het belang van participatie van personen met een handicap aan beleidsvorming.

BELEIDSAANBEVELINGEN:

Voor NOOZO is het nodig om de slagkracht en het mandaat van Inter verder te versterken en te verduidelijken. Belangrijk voor de Vlaamse adviesraad handicap is als aanvulling op Inter deskundigheid rond toegankelijkheid een bredere basis te geven.